

Европска/Свјетска седмица имунизације

24 – 30. април 2022. године

Сваке године европски регион Свјетске здравствене организације обиљежава Европску седмицу имунизације, са циљем да се промовише имунизација као кључна мјера за превенцију болести и заштиту живота. Ове године, у периоду од 24. до 30. априла, кампања обиљежавања седмице имунизације има за циљ да подигне свијест о значају имунизације како родитељима и старатељима дјеце, тако и здравствени радницима, креаторима политике, научним радницима, медијима и цјелокупном становништву јер вакцинација омогућава дуг живот за све.

Вакцине више од 2 вијека штите од различитих болести које пријете животу и утичу на здравље становништва. Од прве вакцине против малих богиња 1789. године, па све до најновијих вакцина које се данас користе за спречавање тешких случајева COVID - 19, животни вијек милијарди људи је значајно продужен. Вакцине нас штите као појединце и помажу нам да заштитимо једни друге као чланове глобалне заједнице.

Ове године СЗО (Свјетска здравствена организација) окупља партнере и сараднике широм европског региона како би се усредсредили на важност вакцина за заштиту људи свих узраста и националних припадности од болести које се могу спречити имунизацијом. Како је тема Европске седмице имунизације (European Immunization Week - EIW) 2022. године „Дуг живот за све“, циљ је да се истакне важност равноправног и проширеног приступа вакцинама, да се допринесе дугом и здравом животу за све.

Последњих деценија постигнут је велики напредак у контроли многих болести, али је 2022. година раскрсница која представља многе изазове. Пандемија COVID - 19 довела је до смањења стопе вакцинације дјеце у неколико земаља свијета. У земљама погођеним ратовима услуге имунизације су прекинуте, а основно право, али и законска обавеза, сваког дјетета је да буде вакцинисано свим предвиђеним вакцинама. Такође, свака одрасла особа има право на вакцинацију, што говори о значају универзалног и проширеног приступа вакцинама, па тај циљ постаје јаснији него икад. Пропусти у имунизације представљају отворена врата за заразне болести које се могу спријечити вакцинацијом, омогућавајући им да се шире међу невакцинисаним особама. Зато је потребно је уложити додатне напоре да би се осигурало да нико не остане ускраћен за бенефите које пружа вакцинација.

Прошле године, стручњаци за имунизацију су се окупили да разговарају о томе које су стратешке промјене у имунизацији потребне да би се остварио циљ Агенде имунизације 2030 (IA 2030): „Свијет у коме сви људи у цијелом свијету, у свакој животној доби, имају могућност да искористе бенефите које нуди вакцинација“. Амбиција је да се у наредној деценији обухват вакцинацијом прошири на већину свјетског становништва, да се постигне једнакост и да се људи могу вакцинисати у свим

земљама свијета без обзира на расну, националну, добну припадност и социјално-економску класу.

Чињенице о вакцинацији

Вакцинација је доживотно улагање у здравље дјеце и њихову добробит. Захваљујући вакцинама, већина дјеце и одраслих у европском региону су имуни на морбиле, рубелу, заушњаке, дифтерију, велики кашаљ, тетанус, дјечју парализу... Такође је све већи број дјеце која су вакцинисана против пнеумокока, хуманог папилома вируса и вируса хепатитиса Б.

- Вакцинација спречава болести, штити животе и представља снажну основу за доживотно здравље и добробит.
- Вакцинација против заразних болести не штити само особу која је вакцинисана, него и људе око ње, нарочито имунокомпромитоване особе, старије особе, оне који се због одређене болести или стања не могу вакцинисати.
- Захваљујући вакцинацији, велике богиње су ерадикуване и нико више не оболијева од ове тешке болести која је односила милионе живота.
- Захваљујући вакцинацији, оболијевање од дјечје парализе у свијету је смањено за 99% у односу на 1988. годину, када је започет програм вакцинације.
- Вакцинација против хуманог папилома вируса (ХПВ) може спријечити до 90% случајева рака грлића материце. ХПВ вакцина у комбинацији са редовним скрининг прегледима је најефикасније средство за превенцију рака грлића материце.
- Морбили су једна од најзаразнијих болести које постоје. Европски регион је током 2017. године имао просјечан обухват вакцинацијом другом дозом вакцине против морбила од 90%. То је био највећи обухват овом вакцинацијом који је икада остварен. Невакцинисана мала дјеца имају највећи ризик од добијања морбила и од компликација ове болести, укључујући и смрт. У епидемији морбила у Србији током 2018. године обољело је више од 500 особа, а умрло 15 особа, док је у европском региону забиљежено више од 82.000 обољелих, а 72 особе су умрле због компликација оболијевања од морбила.
- Инфекција вирусом рубеле код трудница може изазвати смрт фетуса или тешке урођене малформације. Вакцинација против рубеле у дјетињству штити особу током цијелог живота.
- Вакцинација против хепатитиса Б има ефикасност од 95% у спречавању инфекције овим вирусом и развоја хроничног хепатитиса и карцинома јетре, које овај вирус узрокује.
- Комбиноване вакцине, као што су петовалентна вакцина против дифтерије, тетануса, великог кашља, дјечје парализе и Хемофилуса инфлуенце тип Б, или МРП вакцина (против морбила, рубеле и заушњака), смањују број посјета вакциналном центру и број потребних вакцинација, што олакшава и убрзава процес вакцинације, како за дјецу која се вакцинишу, тако и за њихове родитеље/старатеље.
- Прије годину дана идентификовано је 26 опасних болести за које смо имали безбједне и ефикасне вакцине за превенцију и контролу. Данас додајемо COVID - 19 на листу јер се тренутно користе вакцине које спасавају људске животе.

Према процјенама СЗО имунизацијом се спасава више од три милиона живота сваке године у свијету, а неколико милиона од обојевања и могућих посљедица. Током 2020. године, око 83% новорођенчади широм света (113 милиона новорођенчади) примило је 3 дозе вакцине против дифтерије-тетануса-пертусиса (DTP), штитећи их од заразних болести које могу изазвати озбиљна обољења и инвалидност или бити фаталне.

Упркос напретку који је остварен у смањењу опасности од болести које се могу спријечити вакцинама, још увијек је превелик број особа које нису заштићене вакцинацијом. Глобална покривеност је пала са 86% у 2019. на 83% у 2020. години. Пандемија COVID – 19 и повезани поремећаји оптеретили су здравствени систем, па се процењује да 23 милиона дјеце у свијету млађе од годину дана није примило основне вакцине, што је највећи број од 2009. У 2020. број потпуно невакцинисане дјеце порастао је за 3,4 милиона.

До данас је 64.7% свјетске популације примило бар једну дозу вакцине против корона вируса. У Републици Српској је до данас дато око 900.000 доза.

Обиљежавање седмице имунизације у Републици Српској

У Републици Српској, имунизација се обавља у складу са Законом о заштити становништва од заразних болести и Правилником о имунизацији и хемопрофилактици против заразних болести. Програмом мјера за спречавање и сузбијање, елиминацију и ерадикацију заразних болести за подручје Републике Српске, који се доноси за сваку годину, дефинисан је календар обавезне вакцинације дјеце и омладине, која је бесплатна за сву дјецу и омладину која јој подлијежу.

Рођење	Један мјесец	Два мјесеца	Три мјесеца	Четири мјесеца	Шест мјесеци	12 мјесеци	18 мјесеци	Шест година	14 година
BCG									
		DTP IPV Hib	DTP IPV Hib	DTP IPV Hib			DTP IPV Hib	DTP IPV	dT
HB	HB				HB				
						MRP		MRP	

Наведеним календаром наводи се обавеза вакцинације против десет заразних болести: туберкулоза (BCG); хепатитис Б (HB); дифтерија, тетанус, пертусис (велики кашаљ) - (DTP); полиомијелитис - дјечија парализа (IPV); инфекције бактеријом *Haemophilus influenzae* tip b (Hib); морбили (крзамак, мале богиње), рубела (црвенка)

(MRP), паротитис (заушњаци) - (MRP). Све су то заразне болести које се или јављају масовно или могу имати тешку клиничку слику, и имати за посљедицу инвалидитет (нпр. полиомијелитис може узроковати парализу, морбили могу довести до упале мозга, плућа или сљепоће, рубеола код трудница може довести до урођених деформација плода итд.) или чак смртни исход.

Поред систематске вакцинације дјеце и омладине, у Републици Српској је обавезна и вакцинација лица која су изложена повећаном ризику од настанка неких заразних болести. Тако је обавезна вакцинација против хепатитиса Б код здравствених радника, затим код лица која раде на одржавању чистоће у јавним комуналним предузећима, те лица која врше тетовирање, стављање пирсинга и друге захвате који нарушавају интегритет коже.

Према подацима којима располаже Институт за јавно здравство Републике Српске, обухват имунизацијом у Републици Српској је нижи од обухвата који је потребан за колективни имунитет. Бројна истраживања показују да постоји директна веза између знања и ставова родитеља/старатеља о имунизацији и обухвата имунизацијом. Родитељи који су неодлучни када је вакцинација њиховог дјетета у питању, од здравствених радника и здравствених установа траже усмене и/или писмене информације о вакцинацији и ризицима који су са њом повезани. Због тога је непоходна добра комуникација са здравственим радницима и здравственим установама, што може бити пресудно у томе да ли ће дијете примити све вакцине или ниједну.

Република Српска већ више од десет година учествује у обиљежавању Европске/Свјетске седмице имунизације. Институт за јавно здравство Републике Српске, ће заједно са Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске уз подршку УНИЦЕФ-а и СЗО, 2022. године у оквиру седмице имунизације, као и у наредним мјесецима, организовати бројне едукативне и промотивне активности широм Републике Српске у циљу подизања свијести о значају редовне имунизације и постизању већег обухвата имунизације како за дјецу тако и за комплетно становништво.

Више информација о Европској/Свјетској седмици имунизације може се добити на:

<https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/vaccines-and-immunization/european-immunization-week>

<https://www.euro.who.int/en/media-centre/events/events/2022/04/european-immunization-week-2022-event>

Припремила: мр сц. др Јела Аћимовић, помоћник директора за медицинске послове у Институту